

2016 весна № 2(93) Рік XXV

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,

Ватра

ту хочу жити умирати,
де жили мій отець і мати"

(О. Павлович)

ISSN 1232-2776

Христос Воскресе!

Дай же вам Боже, гей же воли!
Дай же вам Боже, гей же ярь!
Щестя, здоровля із вашим домом,
Із милым Богом, гей же воли на ярь!
Там мі виходит тононький голос:
Каміня тешут, церков мурують
О троє двери, о три облакы.
На єдны двери: сам милый Господь,
На другы двери: сам Исус Христос,
На треті двери: сама Пречиста.
На єден облак: ясне соненько,
На другый облак: ясен місечок,
На третій облак: ясна зірничка.
Дай же вам Боже щестя, здоровля
Із вашим домом, із милим Богом,
В стайниці радіст, в хыжи веселіст,
В загородці зіля, в хыжи весіля.
Не лінуй ся встати, сім писанок дати!
Христос Воскрес!

Великодня віншівка, з яком ходили ранцувати в Великодній понеділок хлопчиска в Вислоці Великим. Тот стародавній малознаний обряд припоминав кус колядування, за гарди побажання молодь отримувала писанки. Віншівку записав Іван Верхратский в 1900 році. (І. Верхратский, *Про говор галицких лемків*, Львів 1902, с. 285)

Великодня паска Ярослава Кравчишина з Чікаго

При мікрофоні новообраний голова ОЛ Штефан Клапик; ведучи З'їзду: Штефан Гладик, Григорій Троханівський

Член Головної управи ОЛ Емілія Пиж під час презентації досягнень Краківського гуртка ОЛ

Засновник Лемківської освітньої фундації Іван Криницький приймає подяку од представників дитячо-молодіжного ансамблю «Лемківський перстеник» - Юлії Корбич и керівника Вікторії Гойсак

IX З'їзд Об'єднання лемків

Сподівання

Не мож братися за роботу без сподівань на успіх, и кед не посієш – не пожнеш! Який робочий колектив на наступну каденцію не обрали би делегати З'їзду, результат мусит бити осягнений. Який? Новообрана Головна управа мусит врахувати сукупніст обставин, котри формують наше лемківське життя. Мусит врахувати свої можливості кадрови, доступ до фінансування конкретних ініціатив, оферта організації мусит виходити напроти очікуванням широкої лемківської громади. Як найбільша лемківська організація в Польщі - Об'єднання лемків працює на барз різних нивах в багатопокіліннім вимірі, вспертя потребують наймолодши, а о найстарших гріх забити. Як огорнути нашу лемківську дійсність, повну протиріч, нерідко заблукану в ілюзіях и каламутних ідеях?

Традиційны вартости - новы можливости- шырока співпраця - під таким гаслом 30 січня 2016 року в Старостві повітовим в Горлицях проходив IX З'їзд Об'єднання лемків. Делегати З'їзду обрали нову Головну управу ОЛ, яку очолив Штефан Клапик.

По 1947 році краєвид лишився неоптимістичний. Життя в розкроку медже Заходом и Горами не легке, вимагат од нас додаткових зусиль, не раз надлюдської мобілізації, и без єднозначні визначеної активності – зв'язок медже тима двома осередками лемківського життя слабне. На таку конклюдзію вказує недостатня присутність на З'їзді представників західних гуртків ОЛ. А то юж яскравий сигнал, же капіталістичний лад зберат своє безкомпромісне жниво тіж в наших лемківських порогах. Молоде покоління роззератся за ліпшим життям за междом, што примушат нас за-

Голова ОЛ попередньої каденції Еміль Гойсак приймає дарунки од гостя З'їзду голови ОУП Петра Тими

Зміст:

Христос Воскрес!

IX З'їзд Об'єднання лемків - Е. Гойсак	3
Emigracja czy ucieczka przed polonizacją -	
J. Hryckowian	6
Отец на босо приходили - В. Гойсак	8
Стоднівка - це 100 днів до матури - А. Вев'юрка	9
З листів до редакції	10
З мойой полицки	11
З пунктів навчання - О. Качмар, Л. Шкварла	12

Св. Миколай и Щедрый вечер в Олаві А што чути на Антоничівці З колядом по Горах і не лем

Кед бы сте забыли - чуГаня	17
Жарти і приповідки	17
В порогах нашого ліцею в Лігниць - А. Вев'юрка	18
Вертайме до давних імен - А. Вев'юрка	20
Пам'яті Михала Романяка - В. Дзядик	21
Добре рано, моя Радоцино - М. Горбаль	22
Пам'яті Ярослава Бодака - В. Гойсак	23
Лемківська хроніка	24

Бльоґ. www

Пам'ятник о. Михайлу Вербицькому

❖ На обкладинці: До проекту використано писанки з альбому „Двадцять кіп писанок” за ред. Зенона Еліїва, Рочестер, США, 1994 р.

❖ Фото: Михайло Снівак, Варфоломей Келтика, Мілько Гойсак, Богдан Бухта, Олександра Качмар, Йоанна Лабівська, Ксеня Довгань-Доманьська, Юстина Максимчак, Катерина Ковальська;

.....

грати в тот лемківський пасьянс юж дакус інакше. Новообрана Управа зміцнила своє західне крило и обрала двох заступників голови на Західни Землі.

До складу Головної управи ОЛ IX каденції обрано: Анна Баняс, Григорій Гладик, Лука Гиба, Ксеня Довгань-Доманьська, Юрко Лабівський, Емілія Пиж, Петро Сич, Яцко Ставиский, Григорій Суханич, Іван Торопила, Григорій Троханівський, в тім Президія: голова Штефан Клапик, з-к голови Адам Вев'юрка, з-к голови Андрий Ксенич, з-к голови Василь Шлянта, секретар Наталія Гладик, скарбник Штефан Лукачин, член Штефан Гладик, член Еміль Гойсак.

А молоди новообрани члени ГУ ОЛ кличут розсіяну світову лемківську отару сучасними електронними способами. Виходит, же треба нам гнеськи працювати на різних фронтах, як в терені, так

в інтернеті простори. Перезерайте в вільний час медіа-простір – паралельний, тіж з лемківським змістом - світ.

Дякуємо за присутність на З'їзді нашим почесним гостям: генеральному консулу України в Кракові Олегу Мандюку, голові Об'єднання українців Польщі Петру Тимі, старості Горлицького повіту Каролу Гурському, війтові Гміни Устя Горлицьке Дмитру Ридзаничу, засновнику Лемківської освітньої фундації Івану Криницькому; гістьми З'їзду були тіж: з-к мера Горлиц Лукаш Балаєвіч, представник бюро уповноваженого Малопольського воєводи в справах нац- і етноменшин Йолянта Наваліани. Учасники З'їзду хвилином мовчання вшанували пам'ят колег, приятелі, заслужених для Лемківщини діячів, котрі одишли од нас в остатніх трьох роках: Петра Шафрана, Петра Чухти, Семана Мадзеляна, Михала Романяка, Михала Олесневича; вшанували пам'ят героїв Майдану і жертв зовнішньої агресії в Україні.

Перший раз на З'їзді перепроваджено анкету, в якій члени кожного гуртка одповіли на два звідання: Які сут проблеми і потреби в місцях, де мешкаме? Які, на нашу думку, винни бити пріоритети діяльності ОЛ? Зобрани одповіді нова Головна управа повинна врахувати в своїй праці, жеби покращити контакти і співпрацю медже центральом

а гуртками, ліпше функціонувати в медійним просторі, залучати до роботи нови молоді кадри.

P.S. 19 березня 2016 р. одбилося засідання Головної управи ОЛ, на котрим прийнято фінансовий звіт за 2015 рік; дуже часу присвячено організації XXXIV Лемківської ватри, котра, як дуже інчих літніх фестивалі в Польщі, мусит обийтися без дотації Міністерства культури и нац. спадщини РП; XXVI Лемківський кермеш в Вільхівці буде супроводжував славетний ювілей 500-ліття села, и з той нагоди прийнято рішення посвятити пам'ятну дошку під час Кермешу 21-22 травня 2016 року; Згідно зо з'їздовима заповідями створено три робочи секції: комунікації і співпраці з інчими організаціями, освіти и історії. Кожда з секцій ви-працювала для себе листу задань і пріоритетів. Вартат вспомнути, же дискусії, в котрих брали участ головні молоді нови сили в управі тривали іщи довго по закінчіню офіційального засідання, а тото попри наріканя на скомерціалізовану молодь, котру не даст ся заангажувати в роботу на суспільній ніві, - тішит.

Еміль Гойсак

Делегати прийняли постанови З'їзду:

UCHWAŁA I /2016
IX ZJAZDU DELEGATÓW ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW
z dnia 30 stycznia 2016 r.

Delegaci społeczności łemkowskiej z całej Polski zgromadzeni na IX. Zjeździe Zjednoczenia Łemków w Gorlicach zwracają się do Pani Premier o wydanie rozporządzenia o przeniesieniu komórek organizacyjnych obecnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji obsługujących sprawy mniejszości narodowych i etnicznych do Ministerstwa Kultury i włączenie do właściwego departamentu związanego z kulturą i ochroną dziedzictwa narodowego oraz dokonanie zmian w ustawie z dnia 04 września 1997 o działach administracji Rządowej (Dz. U. z 2010 r. nr 159, poz. 1548 z późn. zm.).

Uważamy iż obecne przyporządkowanie kultury mniejszości do resortu siłowego, jakim jest Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji jest niewłaściwe i niesie ze sobą złe skojarzenia czasów represji. Kultura wszystkich mniejszości powinna być w kompetencji Ministra Kultury tak jak było to w pierwszym niekomunistycznym Rządzie Tadeusza Mazowieckiego.

Taka decyzja Pani Premier podniesie rangę społeczności i zostanie odebrana również przez inne mniejszości narodowe w Polsce jako wyraz troski o ich kulturę i dziedzictwo.

UCHWAŁA II / 2016
IX ZJAZDU DELEGATÓW ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW
z dnia 30. stycznia 2016 r.

Delegaci społeczności łemkowskiej z całej Polski zgromadzeni na IX. Zjeździe Zjednoczenia Łemków w Gorlicach zwracają się do Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej o podjęcie przez Sejm uchwały potępiającej działania systemu komunistycznego w stosunku do Ukraińców z ich regionalnymi odcieniami Łemkowszczyzny, Bojkowszczyzny, Nadsania, Chełmszczyzny i Podlasia w ramach operacji wojskowej „Wisła” w 1947 roku.

Od tamtych tragicznych wydarzeń minęło już 69 lat zaś skutki deportacji i rozproszenia do dzisiaj determinują położenie ludności ukraińskiej w Polsce.

Straty materialne nie zostały naprawione gdyż brak jest ustawy reparytacyjnej. Uchwała, o którą wnioskujemy, byłaby tylko moralnym zadośćuczynieniem, zdejmującym jednocześnie nieuzasadnione piętno winy rzucone na naszą społeczność w atmosferze lat 1947-1989.

U progu 70 rocznicy deportacji wnosimy o dokonanie politycznej i prawnej oceny operacji „Wisła” w duchu, w jakim dokonali tego prezydenci Polski śp. Lech Kaczyński oraz Ukrainy Wiktor Juszczenko.

UCHWAŁA III / 2016
IX ZJAZDU DELEGATÓW ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW
z dnia 30 stycznia 2016 r.

Delegaci społeczności łemkowskiej z całej Polski zgromadzeni na IX Zjeździe Zjednoczenia Łemków w Gorlicach zwracają się do Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej o podjęcie inicjatywy na rzecz podjęcia przez Sejm RP uchwały potępiającej działania systemu komunistycznego w stosunku do Ukraińców z ich regionalnymi odcieniami Łemkowszczyzny, Bojkowszczyzny, Nadsania, Chełmszczyzny i Podlasia w ramach operacji wojskowej „Wisła” w 1947 roku.

Od tamtych tragicznych wydarzeń minęło już 69 lat zaś skutki deportacji i rozproszenia do dzisiaj determinują położenie ludności ukraińskiej w Polsce.

Straty materialne osób fizycznych i prawnych nie zostały naprawione gdyż brak jest ustawy reparytacyjnej. Uchwała, o którą wnioskujemy, byłaby tylko moralnym zadośćuczynieniem, zdejmującym jednocześnie nieuzasadnione piętno winy rzucone na naszą społeczność w atmosferze lat 1947-1989.

U progu 70 rocznicy deportacji wnosimy o dokonanie politycznej i prawnej oceny operacji „Wisła” w duchu, w jakim dokonali tego prezydenci Polski śp. Lech Kaczyński oraz Ukrainy Wiktor Juszczenko.

UCHWAŁA IV / 2016
IX ZJAZDU DELEGATÓW ZJEDNOCZENIA ŁEMKÓW
z dnia 30 stycznia 2016 r.

Delegaci społeczności łemkowskiej z całej Polski zgromadzeni na IX Zjeździe Zjednoczenia Łemków w Gorlicach zwracają się w oparciu o art. 6 pkt 2 ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2006 roku o dokonanie zmiany w tej ustawie przez rozszerzenie paragrafu 18 o zapis zapewniający zinstytucjonalizowanie życia kulturalnego mniejszości narodowych poprzez powoływanie oraz tworzenie centrów kultury danej mniejszości.

W chwili obecnej, z uwagi na rozproszenie związane z deportacją, społeczności ukraińskiej, w tym Łemkom, szczególnie koniecznym jest utworzenie takiej instytucji, o bardzo szerokim profilu działań w sferze kultury materialnej i niematerialnej.

Problem powołania centrów kultury, kierowanych przez osoby ze środowisk danej mniejszości, dostrzegają nie tylko Łemkowie ale również wszystkie mniejszości, wielokrotnie akcentując go na posiedzeniach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych – organu opinio-doradczego Prezesa Rady Ministrów.

.....

Як зме ходили на вечірки од Пограду по Ославу

17 січня гурток ОЛ в Криниці організував «Лемківські вечірки». Давні обряди, вечіркові забави і коляди представили діти і молодь з ансамблю «Лемківський перстеник» з Гладишова. До хижи, в котрій пряли дівчата, хлопчиска припровадили Туроня, Медведя, робили збитки і бавилися разом з дівчатми. Разом з артистами давних коляд і приспівок з розданих текстів вчилися вишити присутні. Ірена Гутиряк вчила охочих прясти, а пані Штефанія Барновська вказувала традиційні лемківські вишивки.

31 січня в рамках співпраці Об'єднання лемків з гуртками ОУП на Східній Лемківщині наші діти з «Лемківського перстеника» інтегрувалися з однолітками з Сянока, Мокрого, Репеді, Команчи і інших сіл на щорічному балю для діти «Зимові візерунки». В артистичній частині показали-зме лемківські вечірки, хтіли-зме порівняти тоти традиції г нас і над Ославом. В багатій програмі вечера організаторе

приготували забави, танці і конкурси співу та рецитації. Найважливішим елементом єднак била інтеграція діти, можливість бесідування по-свому, нови знайомства – і думам, же тоти цілі осягнули-зме. Дякуєме за запрошення голові гуртка ОУП в Мокрім Ярославу Машлюхови, голові гуртка ОУП в Сяноці Маріанні Ярїй, вчителям рідной мови Мирославі Ковальській, Мажені Онишканич і сподіваємеся на дальшу співпрацю.

Вікторія Гойсак

Штефанія Барновська презентує вишивки під час вечірок в Криниці

Emigracja, czy ucieczka przed polonizacją?

Mój dzisiejszy artykuł jest oparty na zdarzeniach dość niezwykłych i rzadko spotykanych, a w środowisku ukraińskiej mniejszości w Polsce, znaczące i wyjątkowe. W latach osiemdziesiątych, w czasie masowych strajków, protestów „Solidarności”, konfliktów, dość duża grupa młodzieży, obywateli polskich narodowości ukraińskiej z Koszalina i okolicy, opuściła kraj i emigrowała na Zachód. Jechała z pełną świadomością, iż opuszcza kraj na zawsze, wyjeżdża z „ojczyzny, która w wyniku zorganizowanej w 1947 r. akcji „Wisła” przymusowo deportowała ich rodziny z terenów południowo-wschodniej Polski.

Organizatorem tych wyjątkowych koszańskich pielgrzymek był proboszcz ks. Wołodmyr Pyrczak (1939-2003). Pochodził, jak wielu jego rodaków z osób deportowanych w czasie akcji „Wisła”. Urodził się w Radawie, ukraińskiej wsi powiatu jarosławskiego. Wraz z rodzicami był deportowany w okolice Olsztyna (wieś Zielonka Pasłęcka). Seminarium duchowne ukończył w Olsztynie.

Zaraz też po przybyciu na Pomorze rozpoczął starania o utworzenie placówki dla Koszańców i okolic. Tu sytuacja była skomplikowana, deportowani mieszkali bez własnej świątyni ponad dwadzieścia lat. Ruszyły jedna za drugą petycje do władz, ostatnia wraz z podpisami 552 wiernych. Liczba podpisów widocznie zaskoczyła rządzących, bo 22 maja 1971 r. ks. W. Pyrczak dostał zgodę na stworzenie ośrodka duszpasterskiego.

W Koszalinie proboszcz zastał dość dużą gromadę Ukraińców. W latach osiemdziesiątych, za własnym podliczeniem w Koszalinie mieszało około półtora tysiąca Ukraińców. Według spisu ludności z 2003 r. mieszało ich tu 542 osoby. Półlegalny status Kościoła greckokatolickiego nie zezwalał jednak na pełne zaspokojenie potrzeb religijnych (do roku 1989 cerkiew nie miała statusu prawnego). Jabłkiem niezgody stał się także brak własnej świątyni. Nie pomagały argumenty, iż społeczność przymusowo przesiedlona pozostawiła swoje cerkwie na terenach południowo-wschodniej Polski i nie otrzymała za nie żadnej rekompensaty.

Ks. W. Pyrczak stał się dla przesiedleńców wyjątkową postacią. Aby utrzymać lepszą więź ze wspólnotą organizuje pielgrzymki: od rodzinnych Bieszczad - do Lwowa przez Krechów, Zarwanię na Podolu, Hoszów do Kijowa z jego licznymi cerkwiami i Peczerską Ławrą. Dodajmy, że proboszcz Koszalina był także organizatorem pierwszej po wojnie pielgrzymki do Świętej Ziemi.

Nie wiem, co skłoniło koszańskiego proboszcza, iż poprowadził on ukraińską młodzież na Zachód. Jedni mówili, że z zamiłowania (był zagorzałym „turystą”), inni, że robił to ze względów politycznych. Były przypuszczenia, jakoby zachodnia emigracja ukraińska wyrażała chęć zasilenia swojej diaspory nowym ludzkim materiałem, zwłaszcza młodzieżą.

Pierwsza grupa wyjechała latem 1980 r. autobusem w ilości 47 osób namierzając się jako pielgrzymka na

Rzym. Na postoju we Wiedniu porzuciło autobus 30 osób. W ślad za nią i po uzyskaniu dobrych wiadomości z Austrii, w lipcu 1981 r. przed stanem wojennym, koszańska „pielgrzymka” do Rzymu liczyła już 120 osób. Trzy autobusy dojechały do Wiednia, a pasażerowie w całości zwrócili się z prośbą do władz austriackich o azyl. Następną grupą (183 osoby) wyruszyła czterema autobusami już po stanie wojennym w lipcu 1984 r. „Pierwszy nocleg - donosił informator - zorganizowany był w Klasztorze w Bordzie Śląskim, a następny już w Austrii. W dniu 19 lipca, przyjechali do Wiednia, gdzie o godz. 1300 uczestniczyli w Mszy odprawionej przez ks. Pyrczaka. Po Mszy przedstawiono nam NN mężczyznę w wieku 55 lat, średniego wzrostu, włosy szpakowate, którego utytułowano doktorem. Mężczyzna ten zaproponował uczestnikom pielgrzymki pozostanie w Austrii. Osoby, które zdecydowały się na pozostanie w Austrii udały się do ukraińskiego klubu (w pobliżu cerkwi), gdzie NN poinformował ich, że będą musieli odbyć 7-dniową kwarantannę w obozie przejściowym, a następnie oczekiwać 2 – 3 miesiące na wyjazd do Kanady, USA lub Australii”

Ponadto informowano, że w Austrii istnieją organizacje, które pomagają uciekinierom. Ostatecznie na pozostanie w Austrii zdecydowało się 119 osób. Reszta wyruszyła do Rzymu i wróciła do Polski.

Z dokumentów Kurii Biskupiej Koszańsko-Kołobrzeskiej dowiadujemy się, że zorganizowano jeszcze pielgrzymkę wiernych (359 osób) obrządku greckokatolickiego do Rzymu na spotkanie z Ojcem Świętym w czasie uroczystości 1000-lecia Chrztu Rusi-Ukrainy w dniach od 1 do 17 lipca 1988 r. i że głównie byli to mieszkańcy województwa koszańskiego, śląskiego oraz pilskiego. Według danych w Austrii pozostało 170 osób.

Wielka zbiorowa emigracja w zasadzie się skończyła, ale całkowicie nie przerwała. Pojedynczo w ślad za nią wyjeżdżali znajomi, przyjaciele, czasem ktoś z rodziny lub rodzice. Z naszych podsumowań wynika, że w sumie z pielgrzymek ks. Pyrczaka w Austrii pozostało 439 osób, w tym z Koszalina 90 osób. Po podliczeniu, zapisaniu w imiennym wykazie opuściło miasto 68 chłopców i dziewcząt w wieku 18-25 lat. W zasadzie byli to absolwenci szkół średnich i młodzież szkolną, ale też wyjeżdżało z nimi kilku młodych nauczycieli, studentów, lekarz, inżynier i inni. W dziejach nielicznej ukraińskiej gromady w Koszalinie był to wstrząs niebywały, ale społeczność ukraińska na to zareagowała spokojnie.

Sprawa tej rzadko zdarzającej się emigracji, rzecz oczywista, nabrała rozgłosu, miała zwolenników i przeciwników. Co skłoniło młodych Ukraińców z Polski, iż tak szybko, masowo i zdecydowanie opuszczali kraj? Ze wspomnianych rozmów z ks. W. Pyrczakiem wiem, iż był „nagabywany”, by organizował tego rodzaju wywozy, ale nie one zadecydowały, jak twierdził, by ruszyć tym szlakiem na Zachód. Zachęciła go do pójścia tą drogą sytuacja w Polsce i warunki bytowe w jakich żyli Ukraińcy. Sprzeciwiał się porządkowi reżimowej polityki wobec mniejszości ukraińskiej, ograniczeń w prawach religijnych i oświatowych. Na tej, zresztą, pod-

stawie internowani, jako „prześadowani religijnie”, otrzymali na Zachodzie azyl i status emigranta.

Nie bez znaczenia było i wprowadzenie stanu wojennego. W chwilach napięć politycznych w Polsce często uciekano się do strasząka ukraińskiego nacjonalizmu, nawet w Sejmie. Z innych źródeł wiemy, że zbierano informacje agenturalne o letnich wędrownościach ukraińskiej młodzieży po Bieszczadach. Notowano nawet tytuły książek, jakie czyta młodzież ukraińska przybyła z Zachodu.

Duży wpływ na decyzję wyjazdu z kraju, miała także postawa młodzieży. Poznański socjolog prof. Jacek Leoński, w cyklu swych badań „Ukraińskie ojczyzny, spojrzenie socjologa”, opracowanych na podstawie wypracowań pt. „Moja Ojczyzna” napisanych przez młodzież ukraińską z liceum ogólnokształcącego w Białym Borze i Legnicy, poczynił istotne spostrzeżenia w określaniu świadomości narodowej. Młode pokolenie Ukraińców – według socjologa - charakteryzuje się wyjątkowym patriotyzmem, a nawet przesadnym nacjonalizmem. Polak w ich wyobraźni jawi się, jako człowiek „poniżający inne narodowości”. Polska jest dla nich ojczyzną, tylko „na teraz, tymczasową, drugą, zastępczą”. Jest w tych stwierdzeniach badacza sporo racji, bo i nie mogło być inaczej. Ich świadomość narodowa kształtowała się w czasach wyjątkowo trudnych: akcji „Wisła”, ukraińskiego „nieistnienia”, które zagrażało trwaniu tej mniejszości.

O decyzji emigrowania młodzieży na Zachód decydował także aspekt psychologiczny. Z danych statystycznych Komendy Wojewódzkiej MO w Koszalinie z 1973 r. na terytorium województwa koszalińskiego mieszkało 472 osoby skazane za UPA i współpracę z podziemiem nacjonalistycznym. Tyle mniej więcej rodzin z dziećmi, dorastająca młodzież codziennie słuchała ich opowiadań o Polsce, która zabrała im ojcowiznę, deportowała oraz skazywała ich ojców i braci na wieloletnie więzienie.

Zwykliśmy sądzić, że emigrując na Zachód do Ameryki, Kanady młodzież ukraińska, podobnie jak nasi dziadkowie, jechała za zarobkami. Tutaj było trochę inaczej. Opuszczenie kraju było związane z trudną historią relacji polsko-ukraińskich. Nikomu z emigrujących i na myśl nie przychodziło, aby zarabiać i wracać. Nie mieli gdzie wracać. Obie ojczyzny (Ukraina i Polska), choć uczuciowo jawiły im się jako bliskie, były z góry odrzucane, jako komunistyczne i nacechowane wrogością do mniejszości ukraińskiej.

Tylko w części mogę odpowiedzieć na pytanie, co było dalej z młodzieżą, która opuściła Polskę i emigrowała na Zachód? W tym względzie, zresztą, nie miała ona żadnych własnych koncepcji, nie stawiała sobie też wielkich celów. Szukała jedynie wolności. Z danych, które posiadam, wiem, że koszalińskie grupy już we Wiedniu spotykały się z naszymi emigrantami, że za ich pomocą załatwiono im miejsca w obozie dla internowanych oraz czynili wiele starań w urzędach emigracyjnych, by uchodźcom zapewnić stały pobyt. Wyjątkową przychylność wykazał rząd kanadyjski, który bez jakichkolwiek warunków wstępnych wyraził gotowość na przyjęcie uchodźców ukraińskich.

Z relacji Jarosławy Demko, dyrektora Służby Obywatelskiej w Winnipeg dowiadujemy się, że z grupy koszalińskiej osiedliło się tu 72 osoby, że kilka osób przyjechało z rodziną, że najstarszy miał 52 lata, a najmłodszy – 17 lat, że wkrótce po osiedleniu się w stan małżeński wstąpiło 11 par, że młodzież w wieku szkolnym wysłano do odpowiednich szkół i uważnie śledzono za ich wynikami, a na przełomie lat 1983-1984 zorganizowano dla chętnych wykłady z ukrainoznawstwa i kursy języka angielskiego. Większość więc korzystała z tej pomocy, szybko się uczyła, bowiem, to dawało jej możliwość znalezienia pracy, kupienia chaty i w miarę szybką stabilizację życiową.

W Toroncie było trochę inaczej, ale nie gorzej. Organizatorzy i stara emigracja tego miasta, oczekiwała od nowoprzybyłych większej aktywności w zakresie ukraińkości. Lecz, zakładając taki wariant, nie zdawali sobie jednak sprawy z tego, że nowoprzybyli spędzili swe dzieciństwo i młodość w kleszczach „ukraińskiego nieistnienia”, w oderwaniu od ojczystych źródeł – szkoły, religii, a czasem w „odludziu”, gdzie w ogóle trzeba było cicho siedzieć w domu. Obie strony zgrzyt ten szybko pokonali.

Przyglądając się po kilku latach grupie koszalińskiej w Toroncie, i pytając napotkanych o koleje ich życia, stwierdziłem, iż zadomowili się oni tutaj na dobrze. Wytrwale wspinali się na wyższy szczebel w hierarchii społecznej: chodzili do szkoły, uczyli się języka angielskiego, zdobywali pracę, raz gorszą, raz lepszą, czasem udaną lub bardzo udaną. Są między nimi przedstawiciele przedsiębiorstw budowlanych, zakładów ubezpieczeniowych, biur agencji. Kilku zdobyło wysokie wykształcenie i pracuje w korporacji międzynarodowej, marynarce kanadyjskiej, uczy w szkole, pracuje w Banku, księgarniach, supersamach. Z czasem, kilkoro z nich ściągnęło swoich rodziców do siebie.

Znaczącym wyrazem ich regionalizmu, nazwijmy go koszalińskim, są okolicznościowe spotkania, na przykład, w związku z uroczystością chrztu, wesela czy okazji przyjazdu gościa z Koszalina, a nawet takie, w pewnym stopniu zindywidualizowane spotkania, jak jubileusze organizowane przez Wasyla Kobylaka z życzeniami, muzyką oraz filmem o Łemkowskiej Wątrze w Bieszczadach. Zaskakującym jest także fakt, że nowoprzybyli koszalińscy emigranci łączą się w pary (związki) małżeńskie wyłącznie ze swoimi. Naliczyliśmy ich do tej pory w Toroncie ponad dwadzieścia.

Podsumowując wyniki analizy można stwierdzić, że: 1) Młodzież ukraińska w przeciwieństwie do Polaków, wybierając drogę na Zachód, uchodziła przed konfliktową sytuacją między panującą większością a mniejszością ukraińską. 2) W nowych warunkach utrzymała swoją tożsamość i znacznie spowolniła asymilację. 3) Polepszyła swój stan materialny. 4) Momentem, który „zadecydował” o emigrowaniu była niewątpliwie pogarszająca się sytuacja mniejszości ukraińskiej w Polsce i brak perspektyw na przyszłość.

Jarosław Hryckowian

Отец на босо приходили

Публікуємо лист отця-студита Андрия (Адама) Абрагамовича, пароха Фльоринки, висланий до Анни Криницької (з Троханівських). Лист недавно однашла Яніна Нісевич в мешканню свого брата Василя Ковальського з Полян, а редакції переказав го Михал Троханівський. Лист з 1949 рока, висланий юж по акції «Вісла» з Закопаного, де отец Абрагамович трапили по звільненню з табору в Явожні.

Отец Андрий (Адам) Абрагамович вродилися в 1879 році в караїмській родині, охрещени в віці 7 років, монах-студит. З 1942 року греко-католицький парох Фльоринки. Зо слів Михала Троханівського, о. Абрагамович по війні обслуговували тіж вірних з околичних сел. Як не стало отця в Бересті, то вірні ходили за послугою до отця-монаха до Фльоринки; отец на босо приходили по війні до Богуши, жеби служити людям аж до самой депортації. В книзі «Пом'яни, Господи, душі слуг Твоїх» (Львів: Свічадо, 2002) сут докладни інформації про обставини арештування отця і вислання до табору в Явожні. «Весном 1947 р. виселявали сусідні села: Ставишу, Снітницю і Брунари, а виселенців гнали через Фльоринку. Отец Андрий брали освячену воду і кропило, виходили до дороги, яком гнали депортуваних, і кропили їх, бо они ишли в незнане. В червни пришла черга на Фльоринку. Отця Андрия арештували і ув'язнили в таборі Явожно. Свідки-в'язні розповідали, што його там страшні мучили. Ходив одягнений в подерту рясу. Часто брали го до лазні и там під міцним струменем води шмаряли ним од стіни до стіни і сміялися: „*My siebie pauszmy jak się kropi banderowców*”». В таборі в Явожні отец Абрагамович перебували з 16 липця 1947 р. до 12 грудня 1948 р. По звільненню з Явожна отця завезли до Закопаного на Калатівки, правдоподібно до оо. Бернардинів, де отец гмерли в 1959 р. За інчима джерелами отец померли в Перемишлю в монастирі Камедулів.

Пані Анна, котрій адресований є лист, походила з Полян, парохія Берест, отец, як било написане виже, опікувалися вірними тіж з сусідних сел аж до вигнання, а по звільненню з Явожна писали до них листи.

(62)

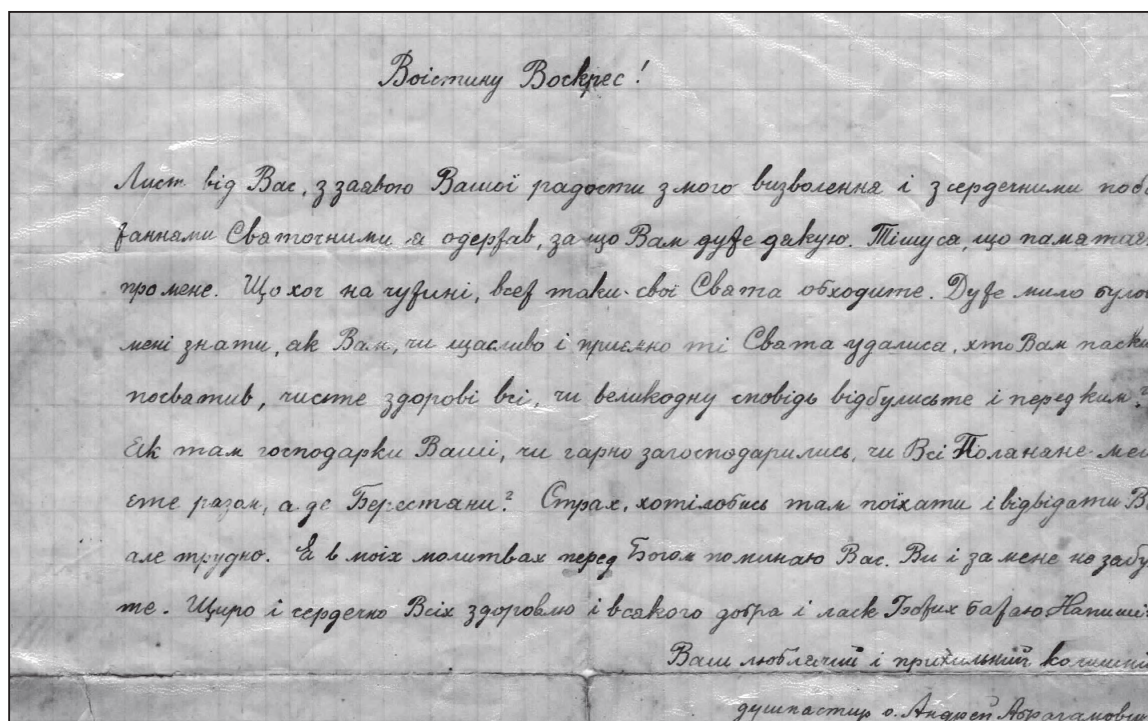
Воістину Воскрес!

Закопане, Калатівки, 3.05.1949 р.

Лист від Вас, з заявою Вашої радості з мого визволення і з сердечними побажаннями Святочними я одержав, за що Вам дуже дякую. Тишуся, що памятаєте про мене. Що хоч на чужині, всеж таки свої Свята обходите. Дуже мило булоб мені знати, як Вам, чи щасливо і приємно ті Свята удалися, хто Вам паски посвятив, чисте здорові всі, чи великодну сповідь відбулисте і перед ким? Як там господарки Ваші, чи гарно загосподарились, чи Всі Поляняне мешкаєте разом, а де Берестяни? Страх, хотілобись там поїхати і відвідати Вас, але трудно. Я в моїх молитвах перед Богом поминаю Вас. Ви і за мене не забувайте. Щиро і сердечно Всіх здоровлю і всякого добра і ласк Божих бажаю. Напишіть!

Ваш люблячий і прихильний колишній душпастир о. Андрей Абрагамович.

Христос Воскрес!

Стоднівка - це 100 днів до матури - також в 4 ліцеї в Лігниці

Кожен матурист на світі пам'ятає екзамен зрілості — матуру - і свою стоднівку. Стоднівка - це межа, за якою тільки непереспані ночі. 30 січня в нашій школі проходила стоднівка. У цьому році вихователем матурального класу, в якому навчалось 17 учнів, був пан Роман Бочневич. До танцю грав ансамбль «Демай» з Громадки. Усі учасники балу були задоволені та щасливі. Щоб так було і після матури! Віримо в це всі: учні, вчителі і батьки. Чекаємо вас на Ватрі в Ждині, бо всім відомо, що матуристи з наших ліцеїв з Лігниці, Гурова, Перемишля і Білого Бору завжди кінець свого ліцейного життя проводять на нашій лемківській землі.

У цьому році в нас святкували свій матуральний бал: Тома Дуцкі, Ольга Кочанська, Михайло Мадараш, Олександра Мерена, Катерина Пастушка, Борис Пецушок, Ігор Шейко, Сергій Шейко, Наталя Жила, Іван Вев'юрка, Люба Олійник, Лідія Осьвенцімська, Дарина Гришук, Роксоляна Розпутняк, Ірина Токарчук, Євген Солов'єв, Андрій Пухкий.

Забава остаткова в Лігниці для пань, жен, дівчат і дівчаток!

Лігницький гурток ОЛ 5 марця 2016 р. організував в Наполеонській залі остаткову забаву. Свято тото було присвячене нашим паням в кожному віці, бо в наступний вівторок проходив світовий «Ден жінки». А знаме тіж барз добрі, кільо добра в світ лемків вносили і вносят наши Пані. Хоч часто наши люде, переважні панове, што кус років мали, в давних часах (гнеска менше) повідали грубо, міцно «баба», однак кожен в серци мав вельку пошану, а часто, може, і любов.

Гнеска кус світ інакший, є рівноправ'я, однак сила і краса пань ся лишила. То видно наштоден в наших родинах, але і на Ватрах, де то в векшости пані: мами, бабусі дбають, штоб діти виступали на сцені, оглядали виступи, а передовшитким радили, бесідували, гварили, гадали лем по-свому. За тото зме повинни бити їм барз вдячни!

На забаві в оточиню портретів Наполеона бавилося понад 100 осіб. До танця і до співу грали відомі гудакі з ансамблем «Водограй». Барз тішит, што било барз дуже молоді, переважні студенти, яки гадали медже собом по-свому. Для таких люди вартат робити забави, бо то надія, што наступні покоління хочут пам'ятати і жити в своїй культурі. Так тримайте! Тішит тіж, што молодь з «Кичери» і не лем принесла інструменти, при яких в перервах вшитки співали і барз добрі ся бавили. То свідчит, што наша культура - то не скансен!

На вальці чеколядовим головном нагородом било запрошиня на тогорічну Ватру до Ждини. Нагороду виграла Оксана Тирлич. Барз тото тішит, бо то особа, яка зарезерувала аж 36 білетів на нашу забаву! Оксану барз часто видно на наших забавах та Ватрах, і в тім році буде нам мило єй в Ждини гостити. Дякую вшитким за поміч в організації той забави: родині Ціхонів — Маргареті і Петрови, Ксені Довгань—Доманській, Романови Гойнякови і Богданови Вев'юрці. Запрашає на наступні забави, бо лем разом твориме красу Лемківщини, тоту минулу, але і гнесню!

Адам Вев'юрка

Шановна Редакціє журналу «Ватра»

В останньому номері «Ватри» є знімка молодих лемків учасників Молодіжного Ярмарку біля гарного і популярного пам'ятника у Гданську – Нептуна. З цього приводу появились в мене рефлексії.

Від 23 травня 2015 р. на площі перед гданською катедрою греко-католицької церкви стоїть гарний пам'ятник св. Володимира Великого, який поставлено з нагоди 1000-ліття його упокоєння (+1015) за це, що охрестив народ та створив могутню Українську європейську християнську державу. З днем 13 грудня гданський храм став Санктуарієм св. Володимира.

Був я тим, що організував перші Ярмарки, контакти молоді, які помагали виховувати свідомих українців. Від 1983 р. через Християнське Братство стараюсь, щоб Бог, релігія, Церква були на почесному місці. Висилаю Вам матеріали про св. Володимира Великого – князя Київської Руси для популяризації на сторінках «Ватри».

Знімка біля св. Володимира Великого Хрестителя Київської Руси у Гданську була б доказом, що велике, наше ми знайшли.

Запрошуємо читачів «Ватри» відвідувати при нагоді побуту у Гданську Санктуарій св. Володимира.

З повагою,

Олег Гнатюк

Від редакції:

Дякуємо пану Олегові за лист. Сподіваємось, що наші люди, які відвідують Гданськ, дійсно поміняють Нептуна на св. Володимира та фотографуватимуться на пам'ять саме біля цього нового пам'ятника князю, який приніс світло християнства східним слов'янам, та якого шанували та досі шанують і на Лемківщині. Хотілось би додати, що з нагоди відкриття пам'ятника св. Володимиру у Гданську пройшла наукова конференція під назвою «Спадщина св'ятого Володимира Великого Хрестителя Київської Руси-України», а в листопаді у Кракові - «Євангеліє у мові матері. Інспірації спадщиною святих Кирила і Мефодія у вихованні і навчанні – східноєвропейський досвід у контексті актуальних викликів». На обох конференціях прозвучали цікаві доповіді, зокрема і про роль Володимира Великого у ширенні християнства серед слов'ян. Сподіваємось, що доповіді з обох конференцій будуть невдовзі опубліковані, ми ж на сторінках «Ватри» повертатимемось до теми св. Володимира.

Новорічне спітканя в Новиці

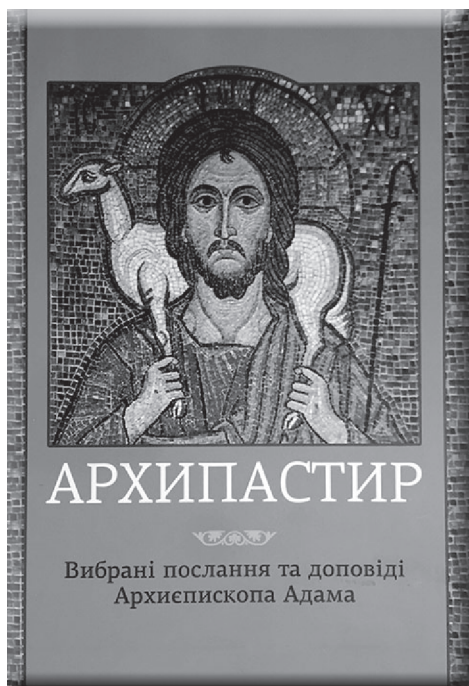
Гурток Об'єднання лемків в Новиці і мешканці села 30 січня в сільській світлиці вільні організували новорічну стрічу, получену з колядуваньом. На стрічу пришли запрошені гості: вїт гміни Устя Горлицке Митро Ридзанич, секретар гміни Марек Олесь, голова ради гміни Збігнєв Людвін, парох греко-католицької парафії в Новиці о. Петро Качмар зо женом – вчительком української мови – Олександром Качмар., парох греко-католицької парафії в Криниць о. Іван Піпка, римо-католицький парох Устя Горлицького кс. Веслав Чая.

Шолтис Петро Міхняк привитав вшитких гості, подякував спонсорам, о. Петро Качмар разом з вірними одгварив молитву, потім вшитки заспівали коляди «Бог ся рождає» і «Wśród nocnej

ciszy» (в селі є кілька родин римо-католицьких) і сіли до вільного обїду. Головном стравом з огляду на святочний час били ушка з борщом. Вїт Митро Ридзанич подякував за запрошиня і вінчував вшитким щасливого Нового року. Колядами «Во Вифлеємі» і «Небо і земля» розпочалося вільне колядування, котре тривало до пізнього вечера, на акордеоні пригравив Марко Ротко.

Атмосфера била чудова, мали-зме можливіст зийтися і штоси разом зробити, найперше жени, бо юж од четверга в світлицьовій кухні рихтували-зме страви, а в суботу – вшитки парафіяне. Били-зме барз задоволені, повни вражинь, єдна пані звїдалася навет, коли буде наступне таке спітканя, де мож буде разом поспівати. Думам, же за рік.

Маргарита Дулькевич-Міхняк

Архiepіскоп. Вибрані послання та доповіді Архiepіскопа Адама, Перемисько-Новосанчівська єпархія 2015.

«Цей збірник архипастирських послань Високопреосвященнішого Архiepіскопа Перемиського і Новосанчівського Адама доносить до нас проповідь Євангелія Господа нашого Ісуса Христа, яку вже понад півстоліття здійснює Син Лемківщини – Александер Дубець. Григорій Купріянович у вступі до книжки пише: «Молодий Александер Дубець був одним із синів Лемківщини, які знайшли свою національну ідентичність, які усвідомили, що культура, мова і традиція їхньої Малої Батьківщини є частиною великого культурного простору...». Різдва́ні послання», «Послання на великий піст», «Великодні послання», які є одночасно розділами книжки, треба читати вдумливо, розважливо, спокійно, бо устами архипастира говорять основні правди віри, вказуючи вірним, як вводити їх у життя в умовах сучасного світу... У цих посланнях – «нагадування про необхідність дотримуватися принципів християнської, Євангельської моралі, незважаючи на протидію з боку зовнішнього, секуляризованого світу». Вкінці книжки «Архипастир» – роздуми і заповіт автора «Нехай буде воля твоя, Господи», де вкладені щирі спогади та роздуми про вибрану стежину служіння Богу та своєму народову.

(з рецензії Мирослави Олійник (Бучківської)).

Władysław Graban, *Z ziemi do nieba. Wiersze wybrane* / Володислав Грабан, *З землі до неба. Верши вибраны*, Krynica – Wołowiec 2015, 168 s.

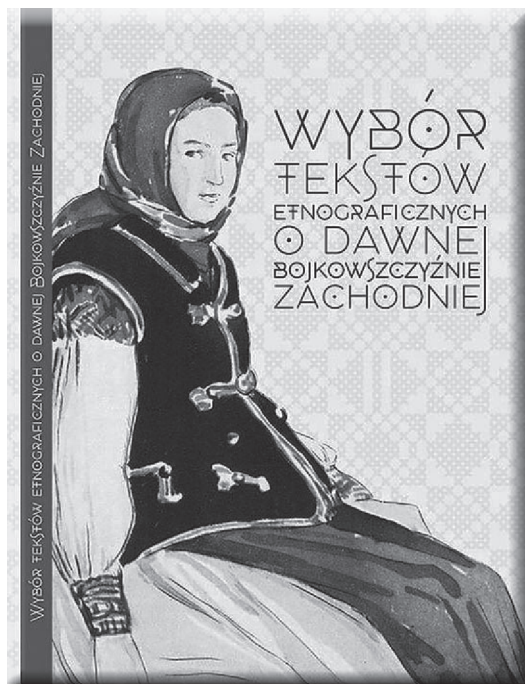
Прекрасні видана, ілюстрована фотографіями автора двомовна збірка вибраних верши знаного сучасного лемківського поета Володислава Грабана, автора численних поетичних томів: „Twarz pośród cieni” (1984), „Na kołpaku gór” (1991), „Rozsypane pejzaże” (1995), „Znaleźć równowagę duszy” (2004), «Іконостас болю» (1997), «Віра зелених трав» (2005). Крім власної творчості поетичної перекладав поезію Б.І. Антонича і В. Барни на польську мову, бив ініціатором Лемківської ватри в Ждини і Лемківської поетичної осени, заснував і редагував кварталник «Загорода» (1994-1996). Сам автор пише: «Są to wiersze o tym, co kiedyś było. To wspomnienie łemkowskiego świata, który przeminął, ale mimo tego istniał wciąż w architekturze, krajobrazie, kulturze materialnej. (...) W Wołowcu, we wsi niedaleko Gładyszowa znalazłem swój mały skrawek nieba». (цитата з www.graban.com.pl)

Wybór tekstów etnograficznych o dawnej Bojkowszczyźnie Zachodniej, pod red. Olgi Solarz, Nowica 2015, 224 s.

У книзі вміщено переклад польською мовою 17 статей відомих або менш відомих українських етнографів, опублікованих під кінець XIX – на поч. XX ст., здебільшого в «Літописі Бойківщини», який видавався у Самборі у 30-і рр. Усі статті присвячені матеріальній та духовній культурі Західної Бойківщини – терену у кордонах сучасної Польщі, спустошеного внаслідок депортаційних акцій 1946-1951 рр. Як пише у своїй рецензії д-р Мирослав Печух, за часів комуністичної Польщі про Бойківщину майже не писалось, певне зацікавлення цією темою польських дослідників з'являється у 90-х рр., коли свідків історії до депортації практично не залишилось, а сліди матеріальної культури було знищені. Крім того, польські дослідники часто не використовують україномовних джерел, що, на жаль, упливає на неретельний опис Бойківщини в сучасній періодиці, популярно-науковій літературі, а особливо путівниках і туристичних інформаторах.

(62)

3 пунктів навчання рідної мови

Як ми колядували в Криниці

Колядування - це прекрасний різдвяний звичай. Ідучи з колядою від хати до хати, сповіщаючи про народження Божого Дитятка, маємо також нагоду раз у році спільно повеселитись, поділитися святковим настроєм з родиною та знайомими, побажати їм всякого добра.

Цього року діти з Криниці, які вчаться української мови, підготували вертеп для парафіян. Виступ відбувся в церкві. Діти охоче вчилися колядок та своїх ролей. Слід підкреслити вклад батьків, які допомогли приготувати костюми. У вертепі були Ангелики - це Вікторія та Оксана Святківські, Мая Адамович та Вікторія Макух, Пастушки - Павло Криницький і Лука Горошак. В постаті Жида і Жидівки втілились Юлія та Габрись Сивці. Дуже всім сподобався Ірод - це Бартек Псонак. Всіх присутніх охопив страх, коли вилетіла смерть, яку зіграв Яків Цидило. Мужній воїн - це Мартин Сусідко. Всім було весело, коли бігав чортик - Максим Макух. Слід згадати про двох маленьких сестричок Олю і Дарію Гарасим, які ще не ходять до школи, але співали коляду і віншували. Насамкінець всім присутнім склала побажання Мартинка Криницька. Глядачі нагородили дітей великими оплесками на закінчення виступу, а діти кажуть, що на наступний рік разом із своєю вчителькою Ларисою Шкварлою знову приготують вертеп.

Лариса Шкварла, вчитель

Михайло Качмар і Наталія Коперська

У пункті навчання української мови в Лосі навчається четверо учнів, які часто і дуже охоче беруть участь у різного роду заходах у школі та поза нею. У лютому 2016 р. діти взяли активну участь у загальнопольському конкурсі малюнків «Моя улюблена українська казка», організованим школою в Білому Борі. І місце зайняла Марта Купец – учениця VI класу, а Лена Залітач (учениця I кл.) і Михайло Качмар (учень III кл.) – III місце. У березні учні нашого пункту Михайло Качмар і Наталія Коперська отримали II місце в воєвідському конкурсі «Малопольська Мажанна» в Шимбарку. Наша Мажанна була одягнена в український народний стрій! Вітаємо переможців!

Олександра Качмар, вчитель

.....

18 січня, юж по раз осмий, одбився Щедрий вечер в Олаві. З ініціативи гуртка Об'єднання лемків і місцевої греко-католицької парафії Різдва Пресвятої Богородици при єдним столі в реставрації «Сонечко» спіткалися вірні всхідньої церкви. Били серед нас тоти, што ся чуют лемками и тоти, што ся чуют лемками-українцями, били и греко-католики, и православни, бо вшитки съваткуєме в тим самим часі и співаме єдни коляди. Тогорічне спітканя било для нас виняткове, бо мали-зме велику чест гостити Владика Володимира Ющака, котрий перший раз вспільні з нами преживав того важне для нас Съвато. Як все медже єдном а другом стравом весело колядуєме. В тим році мали-зме іщи велику приємніст оглядати виступ наших діти, котри пририхтували коляди и верши.

В Олаві сут міцни підвалини для таких подій. Наши дідове и родиче довги роки своїм незломном поставом гідні пропагували лемківску культуру. Створило то підставу для таких ініціатив. Ми – молоди – маме важне заданя тоту традицію підтримати и продовжати. Пріоритетом тіж и для нас буде концентруватися на тим, што нас лучит, а не ділит. А лучит нас того, што найважніше: віра в єдного Бога и вспільни коріня.

Йоанна Лабівска
(родом з Маластова)

Святий Миколай и ...

„Цар” Миколай Ціхонь все
жде свого-Святого іменника

Юж по раз четвертий в Олаві одбилося спітканя Миколайове. Наша стріча має єден ціль: зміцняти зв'язки медже дітми и нами самима, аби зме ся вєспільні стрічали, співали и бесідували по-своmu, має єднати вшитких во вєспільній культурі и Христі. На тото спітканя діти пририхтувалися през штирі місяці, праві в каждую п'ятницю під оком Йоанни Михалєк и родичів. Хтіли гідні вершами, колядами при акомпаніаменті гушлі, гармонії и інших інструментів привитати Миколая во вєсхідніх ризах. Вшитки разом, а било нас в тим році 47 осіб, з них 20 діти, засіли-зме до столу, аби вєспільні єваткувати і колядувати. Ініціатором того спітканя єст Йоанна Лабівска, але без міцного вєспєртя родичів діти, родини и льокальної олавской меншости нич би ся не удало. Істотом єст бити понад поділами. Усміх и задоволення діти єст все добрим мотором до вєспільного діянє. Підстави ку тому сут міцни, бо штороку прибиват нам нова дітинка. Оби так дальше!

Йоанна Лабівска
(родом з Маластова)

... Щедрый вечер в Олаві

Акомпаніюют Ася, Юля и Андрий Лабівски

А што чути на Антоничівці

Хор Хрестовоздвиженської церкви в Кракові під кер. Олександри Михайленко

Молодіжний вокальний ансамбль «Роса» під кер. Анни Дильоні

ЛЕМКО Fashion то варштати традиційної лемківської кривульки, котрі 7 лютого 2016 р. юж четвертий раз провели в нашій центрі Анна Добровольська і єй дівка Моніка Бернацка. В недільне пополудне наши жіночки - молоди и тоти кус старши - при каві и солодким кінчили зачату в грудни 2015 р. велику кривульку. Поділені на дві частини варштати, крім технічної вправи, привчають молоди парадниці до ношиня прикрас на взір наших прабаб. Тим барже є тото актуальне тепер, бо што якисий час в світовій моді повертають традиційни взори чи елементи одягу. Вартат згадати, же давно велькіст такой кривульки вказувала, чи панна є з багатой хижи. Носмесь и парадні, и традиційні, и - як маме змогу - на богато.

Іде зізда чудна...

Як што рока в різдвяним часі спіткали-зме ся на вечер коляд, од якого все зачинаме новий рік культурних подій в межах проєкту «Спітканя з Лемківщином». В нережисерованій програмі вечера 16 січня 2016 р. виступили: «Джерело» - церковний хор Хрестовоздвиженської греко-католицької церкви в Кракові разом з дітми з Кракова, молодіжний вокальний ансамбль «Роса» з Устя Горлицького. Не обишлося тіж без вespільного колядування, бо што як што, але не є нич ліпшого, як зийтися и разом поспівати. Треба тіж збагнути, же горлицьке спітканя попереджене било дводневим різдвяним колядуванням по Новици, Білянці та и Бехерові на Словащині, де жиють наши руснаки.

Еліти Лемківщини по I Світовій війні и їх діла:

Републіка Команецька а Републіка Фльориньска 1918-1920

Якими би́ли умови повстаня тих двох цікавих культурових практик, політични и ідеологічни їх концепції? Обі на свій спосіб розуміли русинів, обі в інчий спосіб хотіли гарантувати майбутнє своїм громадянам. Што до гнеска з того ся лишило? На тоти и инчи звідання слухачів 28 лютого 2016 р. одповідав пере-

Автор прелекції Богдан Гук

Еміль Гойсак и Наталія Гладик привитали колядників

Надія и Віка Ярови прикрашають лжиці

кладач, журналіст и архівіст Богдан Гук з Перемишля. Справа той нележкой і дост контрoверсійной гісторії, особливо як ходит о Републику Фльориньску, и остатні публікації в пресі и інтернеті зацікавила багатьох. Лекція гісторії вказала нам широкий и складний контекст тих двох ідеологічних явищ, дуже било ту віднесенє до родинних подій, особистих знань з инчих джерел чи рефлексій, як то невеличка руснацка громада сталася частином великой світової політики. До той теми будеме ищи вертати на спітканях, яки стосуються нашої гісторії та и сама доповід нашого гостя вимагат ищи наступних дописів.

Аж до Дунаю тріски падають, кед з новичанами лжиці стругають! Як бесідують слова лемківської пісні и в Антоничівці тріски густо падали на варштатах точиня и малювання лжиц родом з Новиці для діти, молоді и родичів. Жадна то таємниця, же Новиця од давен давна знана є з ремісничих традицій точиня дерев'яних лжиц. Тот фах переказуваній з покоління на покоління дотримався аж до тепер. Штоправда в Новици лишився юж лем еден лижкар Петро Міхняк, член новицького гуртка ОЛ, який крім того є тіж шовтисом в селі, але дідового и прадідового фаху навчився и вчит тіж инчих. Зо своїм варштатом приїхав до центру Антонича 20 марця того рока, жеби вчити діти и молодь. Як ся вказало, лжицю вистругати - то нелегка справа, кажди спрібував, але ни́хто сам не зробив до кінця. Виточиня едой лжиці то праві дві години часу! А до дого доходить ищи обрібка. Для того лижкар привюз тіж готови лжиці. Кождий учасник ви́брав си едну (або і веце), сам помалював и забрав на пам'ятку дохи́ж. А ківко при тім радости и задово́ліня, переконайтеся сами в наступнім році.

Наталія Гладик

Юлія Корбич при варштані лижкаря

Ася, Марда, Наталія

Щиро запраша́ме,

приходте, двери Антоничівки
сут широко отворени для вас!

Зазерайте на нашу інтернетову сторінку,
там найдете інформації про наступни події
на Антоничівці та фото-реляції з минулих:

www.lemkounion.republika.pl

Лижкар Петро Міхняк зо своїма адептами

Другий і третій ден Різдвяних Свят - то час, який проводиме з родиною і близькими нам людьми: заходимося, разом прославляємо Новонародженого Христа. А і ради зме як придут до нас колядники, яких в народі все ідентифікували як тих, котри приносять в дім радість і успіх на цілий рік. Того рока нашілися молоді люде, які посвятили два дні, жеби принести разом з вертепом веселість і усміх мешканцям Лемковини. Новичане, лосяне, білянчане і бехерівчане радо відкривали двері, чуючи спів колядок і різдвяне привітання «Христос раждається!». Без два дні вдало нам ся відвідати з вертепом веце як 60 хиж, а в кожній поспівати, повиншувати господарям і гостям на Різдво і на Новий рік та і дакус ся погостити. Колядування напевно зорганізуємо зас наступного рока, бо не єдни господарі звідувалися, ци зас придеме. Треба підкреслити, же наш вертеп не бив єдиним, бо в горах колядували тіж, медже інчима, в Криниць, Бортнім ци Гладишові.

З колядом по Горах і не лем

Колядування то не єдина ініціатива, зрихтована на час Різдвяних Свят. Студенти з краківського гуртка ОЛ заспівали лемківську інтерпретацію повселюдно знаного хіту «Last Christmas». Співанка недалеко одишла од оригіналу – далі розповідає про велику і трагічну любов в часі Різдва. Тоту співанку нагнали-зме на краківським Ринку під акомпаніамент гушлів Ксені Онишканич яко жичиня святочни од Об'єднання лемків. А кеби і того било Вам мало – студенти з Вроцлава, яких зобрало «Радіо Лемко», зорганізували флеш-моб во вроцлавським центрі гандльовім, де вшитки купуючи могли почути в їх виконаню шедрівку «Добрий вечір тобі». Сам флеш-моб загостив навіт в новинах українського каналу телевізійного «5 Канал»!

Фільми зо вшитких подій можете найти на сторінці www.youtube.com. Треба Вам лем вписати гасла ,лемківска коляда в Бехерові', ,lemkowskie last christmas' ци ,лемківській флешмоб'.

Най ся Вам любит!

Григорій Суханич

Кед бы сте забыли купити фарбы до малюваня яєц..

Кед бы сте забыли купити фарбы до малюваня яєц, можна, як колися наші бабы, малювати їх в бібулі або використати того, што найдеме в хыжи:

- для жовтого – куркума ци шафран
- На шклянку воды 2-3 ложкы приправы і варити парунадцет минут.
- для дзеленого – петрушка або червена капуста + куркума
- для червеного – упы з червеной цибулі
- для бронзового – кава або упы з цибулі (мій улюблений кольор великодных яєц)
- для бурачкового – бураки або сок з винограду
- для синього – червена капуста

Листя з єдної середньої капусти треба покроїти, заляти шклянком воды (або кус вєце), додати 2-3 ложкы віцту та соли і варити півгодини (мож довше). Потім мусиме гложити до нашого горячого вывару зварены поперед яйця і тримати їх там до години (час залежит од жаданого кольору – чым довше, тым темніше). Можна тиж варити наші яйця г выварі од початку. Мусите сами поекспериментувати і найти найліпший для ся спосіб.

Натуральных барвників, з котрых можеме скористати, є вєце. Зо загорідкы маме: крокус (*Calendula officinalis* L.), гібіскус (*Hibiscus* L.) ци чорну мальву (*Flos Malvae arboreae*), дубову кору або з вільхы, гдома напевно найдеме даку гарбату (чорну / дзелену), морков, дыню, яфыры ци упы з влоского орїха (*Juglans regia* L.). Коли будете варити сухы квіты, на горнятку воды дайте 100-150 г сушу і робте пак як з капустом powyже.

Пам'ятайте, же так фарбуваны яйця не все виглядають ідеальні, але то добра нагода побавитися з дітми, а што найважніше - знаме, же наші яйця сут здоровы.

Жычу Вам чудовой забавы і такой неповторных писанок, крашанок, драпанок ци батканых яєц. :-)

чуГаня

Приповідкы

З дурным ся не вадь і не радь.
 З єдного дровна огню не розкладеш.
 З мудрым розуму ся набереш, з глупым свій стратиш.
 З села вышов, а до міста не дишов.
 З татаркы й проса і каша, і паща.
 За морем бывай, а свого не забывай.
 За паном і свиня газдыня.
 За своє заступай ся, за чуже не хапай ся.
 Забыла корова, кед телятком была.
 Зазерат, як сорока на кістку.
 Закохани думают, же інші очей не мають.
 Затулят сонце решетом.
 Згинув, як сьніг в марци.
 Зима ся зьвідат, де-с літував.
 Знає ся, як вовк на зьвіздах.
 Зробили спішно, та вышло смішно.
 І то перегварено, што іцы не зварено.

Джерело: Роман Періг, *Немеркнучі перлини*.
 Лемківські приповідки, Львів 2013.

Жарты

-Чи г вашім місті вродив ся якийсь великий чвовек?
 -звьїдує ся туриста.
 -Ніт. В нас ся родят лем діти.
 -Повідають, же жонаты довше жыют, як нежонаты?
 -То не є правда. Жонатым лем ся жытя довше тягне.
 -Уйку! Чом ваше вовося біле, а усы чорны?
 -Бо усы на 20 років моводшы.

Лікар жінці:
 -Раджу вам часто ся купати, ходити на повітря і тепліше ся вберати.
 Жінка мужови:
 -Казав мі лікар якнайскорше поїхати на море, потім у горы на повітря и обовязково купити нову шубу”.

Джерело: Надія Желем, *Посьміїме-ся разом*, Дрогобич 2013.

(Подаєме згідні з записом в оригіналах).

В порогах нашого ліцею в Лігниці (частина 6)

Кожну школу творять учні, вчителі, батьки, працівники школи, але важливу роль відіграє також сама інфраструктура: місце, де розташована школа, її будівлі. 4 ліцей спочатку, тобто з 1 вересня 1957 р., діяв у місті Злоторія (десь 15 км від Лігниці) при вул. Лімановського, 10 у будинку місцевого польського загальноосвітнього ліцею. Злоторія трішки нагадувала наши гори Карпати, оскільки розташована вона в Качавських горах, біля підніжжя Судетів. У 1960 р. кураторія перенесла нашу школу до Лігниці у будинок початкової школи № 7 з єврейською мовою навчання. З 1962 р. школа і гуртожиток були при вул. Хойновській, 98. Це місце досі дуже важливе не тільки для випусників, але й для цілої нашої меншини в Лігниці. Тут ріс вже легендарний каштан з пісні, якого, на жаль, уже немає. Гуртожиток як і школа (а потім тільки гуртожиток, бо школу було перенесено) були біля магазину і взагалі зони, де жили радянські військові. Учні, особливо хлопці, переходили через вікно до “братів-солдатів” до магазинів по цукерки та інші продукти, яких не було в польських магазинах. Умови життя в гуртожитку та й умови навчання в школі для сьогодишньої молоді, мабуть, зовсім неймовірні. У кімнатах жило 8-9 осіб, на поверсі була тільки одна лазничка, але всі почували себе членами однієї родини, про яку дбали. Вихователі - це легенда школи досі. Було почуття спільноти, що бачимо серед випусників на наших Ватрах в Ждині. Старші класи виховували молодші, бо часто вміли краще бачити правду в житті.

У 1967/68 навчальному році школу було перенесено до будинку І ліцею на площі А. Завадського, 7а (зараз Кляшторна площа). Ми були на І поверсі, мали 4 класи. Два класи були біля сходів, якими проходила польська молодь. Вони часто дивились на нас як на людей з іншого світу. Серед них траплялась і наша молодь (часто товариші з церкви), яка не пішла до нашої школи. Вони не хотіли признатись, що нас знають, та відвертались або тихенько вітались, щоб ніхто не бачив.

Раз у рік наша молодь та молодь І ліцею єдналась. Це був перший день весни, так званий День Вагаровіча. Тоді ми йшли на уроки до І ліцею, а молодь цього ліцею - до нас. Це був один день у році, коли ми могли показати, що ми такі ж люди. Нашодень ми жили своїм життям. Може тільки співаючи пісень на перервах та одягаючи сорочки на різні свята, ми нагадували, що ми є однак кус і трішки інакші.

Пам'ятаю, як одного дня на уроці фізики про-

фесора Ярослава Гайдукевича, коли ми тихо сиділи та нетерпеливо чекали дзвінка на перерву, ми побачили за вікном багато людей. Це була уся молодь І ліцею, а між ними були поліцейські та пожежники. Згодом ми довідались, що хтось зателефонував до І ліцею і сказав, що підкладено бомбу. Усіх евакуювали, а про нас просто забули. Для нас користь була тільки в тому, що ми не мусили за це йти до школи в суботу, як молодь І ліцею.

У вересні 1993 р. знов перенесено нашу школу. Ми почали науку в відремонтованому по радянських військах комплексі при вул. Панцерна 10. Туди ж перенесли гуртожиток, до 3-4 особових кімнат. Пам'ятаю, що коли ми переселялись, то на горіщі на площі Завадського знайшли портрети Дзержинського, Маркса, Енгельса та інших катів — революціонерів. Тоді хлопці забрали їх до гуртожитку і «чудово» розмалювали, напр. додали чортячі роги. Коли йшли до гуртожитку з портретами, люди на вулиці клякали і хрестились зі словами: «О Boże wtrącają!»

Життя в новій школі і гуртожитку було і є досі напевно в кращих умовах, але випусники завжди згадують свої стари мури — місця, де вчилися. Чи це є Злоторія, чи Лігниця, місця при вул. Хойновській, на площі Завадського (сьогодні Кляшторній) аж по теперішню вул. Тараса Шевченка (переіменовану з Панцерної) - це завжди шматок історії школи. Без цих шматків не було б наших випусників, які так активно діють для добра нашої меншини в Польщі і не тільки.

Випусники 1971 р., клас мгр Віри Длугош: Адамус Ірина, Барновська Тереса, Ходак Олена, Хорошак Любомир, Хронік Іван, Кобан Стефанія, Калитка Софія, Клосовський Стефан, Колтко Марія, Копко Лідія, Ковалик Володимир, Кристина Гелена, Кубрик Стефанія, Мокра Марія, Накеруй Стефанія, Огородник Роман, Ольшаницька Данута, Романяк Семан, Скрійка Йосиф, Тилявський Стефан, Зборовська Стефанія.

Випусники 1972 р., клас мгр Ярослави Шумілович-Кіселевської:

Артимович Марія, Борис Михайло, Брея Лідія, Хомин Ірина, Домбровський Юрій, Чир Стефанія, Куньо Роман, Козак Марія, Кушель Марія, Дмитришин Марія, Шабура Стефан, Греняк Олена, Греняк Стефан, Губ'як Михайло, Яжемб'як Володимир, Калітка Марія, Канючок Анна, Колтко Емілія, Косовський Стефан, Ковалик Михайло, Ладна Євгеній, Ладна Роман, Матійчак Стефанія, Мігус Стефан, Міндза Стефан, Музика Євгенія, Пашко Анна, Піндрис Леон, Скочипец Тереса, Срошак Стефанія, Шляхтич Марія, Шимчик Іван, Снежко Віра, Співак Любомира, Вальницька Данута.

(далі буде)

Адам Вєв'юрка

Презераме стари фотографії і документи

Джерело: Архів Івана Шерби

Випускники 1980 р. Клас Анни Стеблін-Камінської

На 1-травневій демонстрації

Стоднівка

До 90-ліття

Недавно в нашій парафії в Криниці ми святкували ювілей 90-ліття пані Стеллі Млинар. Народилась вона 21 січня 1926 р. в Криниці у сім'ї священика Михайла Махника, який був парохом у церкві на Солотвинах у Криниці. Ходила до школи в Криниці, потім до Української вчительської семінарії, а також до музичної школи в Кракові.

Вийшла заміж під час війни. Її чоловік був лікарем. Під час виселення пані Стелля з чоловіком виїхала до Кракова. Повернувшись до Криниці після війни, коли наших людей уже не було. Разом з чоловіком виховали двох дітей - Юрія і Таїсу. Дочка мешкає в Кракові - викладач російської мови, а син живе в Горлицях.

Пані Стелля пам'ятає Никифора, знала його особисто, адже він був частим гостем у її домі.

Представники парафіяльної ради і криницького гуртка Об'єднання лемків відвідали ювілярку в її домі з побажаннями і квітами. Яким же було здивування всіх, коли вона пачастувала

гостей тортом, який сама спекла! Також від ОЛ пані Стелла отримала грамоту з нагоди свого 90-ліття.

Пані Стеллі бажаємо в здоров'ї прожити ще багато радісних і щасливих літ!

Від імені парафіян Лариса Шкварла

До побажань приєднується Редакція *Ватри* та Головна управа Об'єднання лемків

Вертайме до давних імен!

Аксентій

14 лютого люде на світі обходять свято законаних. Тото свято тіж пришло до нас, хоц є барз комерційне і часто вказує, што лем раз в році треба висловити свою любов, однак отверят люди на себе. Тот ден присвячений святому Валентину з Риму, але тіж і святому Валентину з Терні. До кінця не знаме, чи то било двох святих, чи лем єден. Єден святий Валентин - то єпископ в Римі, а другий - мученик з Терні, якому стято голову за панування цисаря Клявдія II Гоцкого. Церкви вважають, што то єдна людина, для того церква католицка всхідня (сирийска), протестантска і англіканська визнають його святіст. Моци святого є по цілим світі, тіж в Україні в містечку Самбір, де жиє дуже лемків, в церкві Різдва Пресвятої Богородиці.

14 лютого обходиме тіж в Церкві всхідній і західній ден святого Аксентія. Хоц і тут сут певни таємниці. Святих з іменом Аксентій в церкві є шіст. Само ім'я є римским, але грецкого походження од слова Aux-n-n, Auksanon, етимологічні зв'язаного з дієсловом auksan - 'квитне', ім'я Аксентій

лат. Auxentius, гр. Auksentios значит 'квитучий'.

Найбарже відомий святий Аксентій походив з Бітинії. Бив вояком в війську Теодозія II. Воювання не за барз било йому миле. Став пустельником на горі Охія, на всхід од Хальцедону. З часом пришли там інчи монахи та учні. На соборі Церкви в Хальцедоні Аксентія посудили, што голосит герезії та ув'язнили. Цисар Марціян єднак не повірив тим словам та увільнив Аксентія. Святий оселився під гором Скопа, яку потім назвали його іменом. Почали нам будувати при допомозі святого монастирі, найбарже знаним бив жіночий. Вшитки монастирі, яки заклав святий Аксентій били відомі з аскези.

Хоц не знаме святого Аксентія з ікон в церквах в наших горах, єднак бив він близким для наших предків. Тото ім'я так рідке і виняткове мав переважні лем єден лемко в селі. Петрів, Павлів, Ольг, Марин ... било дуже, а Аксентій бив переважні лем єден (як бив). Для того як хтоси мав в своїй родині таке ім'я, то треба про тото пам'ятати. В мойй родині, на жаль, не било Аксентія, але знав-єм Аксентія Стримецкого з Новівси, котрий бив барз порядним лемком. Думам, же кус допоміг йому в тім святий Аксентій през свою побожність і квітуче ім'я з грецкой мови.

(ав)

Пам'яті Михала Романяка

Пан Ваньо Дзядик звернувся до редакції «Ватри», щоб замінити його допис про покійного Михала Романяка родом з Фльоринки, який до смерті мешкав в Михалові недалеко Хойнова. Допис барз теплий пана Ваня Дзядика опублікувала «Бесіда» №6/2015. Вказуєме його фрагменти, в котрих видно велькіст пана Михала для нашої цілої лемківської громади, але і пошану зо страни пана Ваня Дзядика, який сам повідат, што покійний бив його найліпшим приятельом. (ред.)

Бесіда 6/2015 (збережено правопис оригіналу):

“На 78. році жытя одышол од нас на вічний одпочынок покійний Михал... (...) Дітячы роки провюл в свой малій вітчизні, во Фльоринці, котру знал в найменьшых дрібницях, записаных в його серци і памяти на ціле жытя. Коли бесідувал о рідным селі, о Лемковині, потрафил реалістычні і кольорово одтворити події, люди, місця та натуру. Барз банувал за своей Фльоринком і коли не мож было ей одвиджати, створил ей на місци выгнання, в Михалові, на стінах stodолы свойого діда (...). Остатній раз был во Фльоринці в 2009. році при нагоді поставліня пропаметных крестів на цмонтерях і як господар витал владиків, котры пришли посвятити тоты кресты. Потім, коли подорожувати было му трудно, на ріжны свята посылал сына Юрка, бо уважал, же так треба. (...)”

През долги роки, аж до хвороты был дяком і диригентом маленького церковного хору. Полнил функцию церковного старосты і діял в Парафіяльній Раді. Все был готовий безінтересовні нести послугу своїм голосом при подіях смутных (одпровадил на місце вічного спочынку 58. Михалівян), як і веселых. Был душой товариства, любил сьпів, гумор, забаву та завдяки тому обслужыл 34 весіля. Тепер тоту функцию перенял сын Петро. (...)”

За свою учительську працу был нагороджений Золотым Крестом Заслугы (1975) і Крестом Кавалерским Ордера Одроджыня Польщы (1986). За діяня на поли культуры в 1997 році отримал одзнаку Заслужений Діяч Культуры. В 2013 році Объєднання Лемків на Ватрі в Ждыни угонорувало бл. п. Михала медальом Вірний Предкам. Власти церковны тіж памятали о заслугах Покійного для Церкви і одзначыли бл. п. Михала Ордером Св. Маріи Магдалины III ступени, а і почесныма грамотами. (...)”

Вшыткы свої силы духовы і фізичны оддал для родины, Церкви і лемківської культуры. Найвекшом підпором бл. п. Михала в жыті і во вшыткых діянях была його неструджена і неоцінена жена Анна, сынове і дівка. (...)”

Тіло бл. п. Михала з церкви перевезено пред капличку Праведного Лазаря і на подворец родин-

ного дому. Потім похоронний кондукт поїхал на цмонтір в сусіднім селі Тжебніце.

Остатні пращальны слова над гробом выповіли о. митрат Славомир Кондратюк, о. прот. Юрий Маліш і Ваньо Дзядик.

Бл. п. Михал лишыл в смутку жену Анну, сынів Юрка і Петра і дівку Лілю з родинами, як тіж дальшу родину, сусідів, знаємых. Вічная Йому Память!”

Ваньо Дзядик

Пригадуєме біографію пана Михала, котру замістили-зме в «Ватрі» (№ 4, 2013 р.), коли пан Михал дістав нагороду Вірний предкам на Лемківській ватрі в Ждині в 2013 р.

“Михал Романяк народився в 1937 році в Фльоринці. Виселений бив в 1947 році до Михалова, недалеко Хойнова. По закінчіню середньої школи зачав працювати вчителем в початковій школі в Желізним Мості, а потім в Букувні, де вчив м.ін. української мови. Найважніша для пана Михала была церква, знав, што лем там можна найліпше переказати віру предків. На щастя, православна церква могла діяти після виселіня. Для того і греко-католики часто в ній глядали свого. Так діялося і в Михалові, де Щавничане - мешканці Ярошівки - греко-католики - ходили до православной церкви.

Пан Михал брав активну участ в повстаню православної парафії в Михалові. Він хотів, штоби церква єднала і додавала сил вшитким виселеним. Николи не смотрився на лемка, чи він греко-католик, чи православний. Важне било, што «свій». Од таких люди треба нам ся вчити. Бо часто для нас поділи сут важніши, як спільна згода. Пан Михал став жаком в Михалові.

Бив головним ініціатором будови церкви в Михалові. Хтів пробудити наново хоц кус лемківській світ. Треба знати, што він не міг вернути на Лемківщину, бо до краківського воєвідства навіт по 1956 році не можна било лемкам ся вертати. Пан Михал тішився, коли і греко-католики могли будувати церкви в Лігниці, Заменіцах ци інших парафіях.

Від початку своей вчительской праці старався всперати вшитко, што рідне: літературну українську мову в школі, але і материнську — лемківську з Фльоринки. Починає активно діяти в Лісьци та околичних селах. Під конаєц 50-х років разом з мешканцями Лісьца виставлял в місцевій світлиці представліня “Невільник”. По війску пан Михал зачинат працу в початковій школі з українском мовом навчання в Ярошівці. Била то перша українська школа в Польщі по виселіню. Працював там до 1973 р., до єй закрытия. Пізніше переносится до ліцею в Хойнові, де працює до пенсії. (...)”

(ав)

У вінок пам'яті Андрія Барни

10 грудня 2015 року українська земля прийняла у своє лоно вірного сина Лемківського краю Андрія Барну.

Коли їх виганяли з рідної землі, рідної Радоцини, йому було всього чи не шість рочків (народився в лютому 1939 р.). Вивезли на Східну Україну, та серце рвалося ближче додому, до гір, до Лемківщини. Родина переїхала до села, яке з часом увійшло до складу районного центру Пустомити на Львівщині. Тут і завів сім'ю, тут і організував районне Лемківське товариство, звідси щоразу доїжджав до Лемківської церкви у Львові, щоразу, як тільки можна було вже їхати на «Ватру» до Ждінні — організовував поїздки, брав односельців, щоб впорядкувати могили рідних, брав священиків, щоб разом помолитися на тих батьківських могилах.

Пригадується, під'їхали автобусом до Радоцини. Далі йдемо пішки. Андрій Барна ззаду — мусів припилити, щоб автобус був поставлений в безпечне місце. Це ж ліс. Та раптом — голосне сапання — біжить Андрій, усіх попередив, зняв сандалі, рвучко зірвав з себе сорочку, кинув на землю, і вже, ридаючи, стрімголов кинувся бігти. Припав до горбка, і, мов ранений тур, здригаючись, залентував на цілий світ: «Моя пивниця! Це моя пивниця! Вона мене чекає! Бо більше нічого не залишилося...».

На похорон рейсовим автобусом із Монастириськ (Тернопільщина) приїхав наш лемківський духівник отець Анатолій Дуда, усе кинув та прибув отець Мирон Михайлишин, хоронив також місцевий парох. Чисельна Львівська та Пустомитівська лемківська родина. — Він же ж завжди із кожним тепло, сердечно цілувався, зберігши до кінця своїх днів щирі почуття довіри і любові до людей. Тож просімо у Господа, щоб прийняв його в Свої оселі, а серед живих хай буде йому Вічна Пам'ять!

23 лютого 2016 року йому би виповнилося 77 років. У вінок пам'яті дорогому Андрію Барні я дов'язую свою новелу «Добре рано, моя Радоцино», написану наприкінці 2003 року під враженням від першого знайомства із цією світлою Людиною.

Новела

Добре рано, моя Радоцино!

По відправі, яка відбулась у лемківській церкві, що знаходиться в Музею архітектури і побуту у Львові, я підходжу до людей, що купками стоять і ще не збираються розходитись по своїх домівках (бо збираються тут двічі на місяць з найвіддаленіших куточків Львівщини), щоб завіншували мені різдвяних віншівок так, як колись там, у рідній далекій Лемківщині, коли ходили полазниками в ніч після Святої вечері. Молодь з охотою декламує в диктофон говіркою своїх батьків, старші — не дуже.

—Та ви, краще, ось до того пана зверніться,— порадили, — він усе пам'ятає, він вам розкаже так, як ніхто.

Послухавшись поради, я звернувся до вказаного мені старшого чоловіка.

З вигляду його знає кожен, хто ходить до цієї церкви, бо прислужує старшим братом. І появляється чи не першим, хоча з дому добирається майже цілих дві години.

—Пане Петре,— заговорила до нього. —Я не Петро, я Андрій, - твердо відповів той. —І хто вам повірить, що ви не Петро,— продовжую. Коли стоїте під іконостасом, то аж диву даєшся, — ну той самий святий Петро, що на Тайній вечері! І чорна борода, і скіс очей. А ви кажете, що Андрій.

Розсміявся чоловік.

—Ну, думаю, — все в порядку, я його «купила», і підставляю диктофон, щоб завіншував, як колись у своєму рідному селі.

Та сталося не так. Зблід мій «святий Петро», кров мовби покинула його лице. Впали на землю згаслі очі, знітився, ніби хотів кудись заховатись. Що йому здалося в ту мить? Що він собі уявив? Що пригадав?

А розказали мені про нього, що живе у невеличкому містечку під Львовом, має власну садибу, чималий шмат поля, і живність тримає. Посадив пан Андрій перед своїм порогом три ялички, такі, як там, в його далекій рідній Радоцині, звідки їх депортували під час операції «Вісла». А ще розказали, що він прекрасний господар, такий, якими були його батько, дід, прадід, прапрадід на своїй рідній землі, тепер у далекій незабутній Радоцині. Та трохи не такий, бо дивакуватий якийсь.— Гній

Андрій Барна. Серпень 2014 р.

від худоби скидає на купу, на високу шпичасту купу. А впаде дощ, впаде сніг, вдарить мороз, — і висока гора стоїть оддалік від його хати, нагадуючи Бескиди у його далекій рідній Радоціні. Вийде старий лемко з хати, низько вклониться до кожної ялички:

— Добре рано, моя Радоціно!

Потім гляне на небо:

— Добре рано, сонічко! Я, старий лемко, жию! Жию!

А потім обернеться до «гори»:

— Добре рано, мої Бескиди! — і низько вклоняється, аж до самої землі.

А як лягає спати, то виконує той самий ритуал, мовлячи:

— На добраніч, моя Радоціно!

Я не підійду більше до «святого Петра» за тими записами. Навіщо ворухити страшне минуле? Зрештою, кому потрібні ті віншування, коли старий лемко кланяється ... до купи гною.

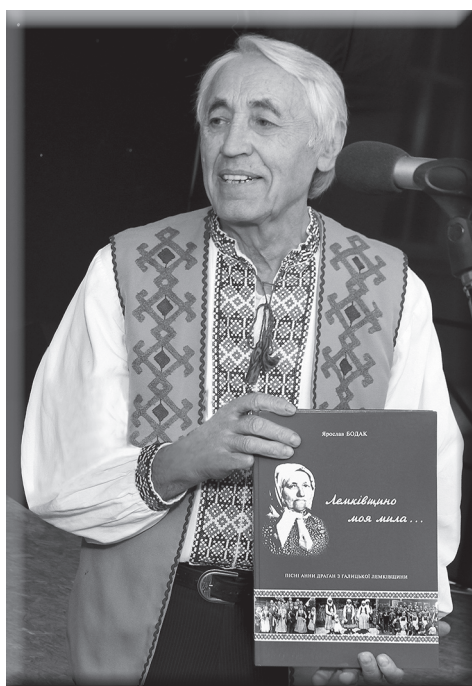
Марія Горбаль

Автор фото: Владислав Максимович

.....

Пам'яті етномузиколога, композитора Ярослава Бодака

Ярослав Бодак гродився 13 квітня 1934 року в с. Вапенне на Лемківщині. Його отець грав на гушлях, диригував церковним хором, ніч дивного,

Ярослав Бодак

же Ярослава од дитинства тіж тягло до музики. Він сам навчився грати на гушлях, грав зо слуху різни мелодії. В квітні 1945 р. родину Бодаків депортували до Ворошиловградської області (тепер: Луганська). З «колгоспного раю» родина втекла на Тернопільщину, а потім до міста Борислава, де на тот час оселилося юж дуже лемків. Вітця арештували за «антирадянськи вислови». В Бориславі Ярослав Бодак закінчив школу, вступив до Дрогобицького нафтового технікуму. Співав в хорі, грав на різних музичних інструментах.

З часом вчиться в вечірній музичній школі для дорослих (клас фортепіано), кінчит Дрогобицьке музичне училище з відзнакою і в 1972 р. кінчит науку в Львівській консерваторії (композиторський відділ). Його дипломна робота «Лемківське весілля в Галичині» здобила перше місце та золоту медаль на конкурсі студентських робіт в Москві. Розпочинає викладацьку працю в Дрогобицькій музичній училищі. Своє життя присвятив збиранню і опрацюванню лемківського фольклору. Я. Бодак записав близько тисяча лемківських народних творів, основну увагу зосередив на традиційній творчості лемків в контексті її місця в українському фольклорі през призму сучасної етномузикології. Велика частина його доробку іщи не є опублікована. Написав кілька підручників: «Українська та зарубіжна музичні літератури» (2011), «Зарубіжна музична література для музичних шкіл» (2012). Хибаль найвизначнішом працьом з лемківського фольклору є величезна книга «Лемківщина моя мила... Пісні Анни Драган з Галицької Лемківщини» (Київ 2011). В книзі 660 пісень різних жанрів, записаних автором од народної співачки Анни Драган (1903 – 1986 рр.) з Розділя. Подано повний запис лемківського народного весілля з описом весільних традицій, звичаїв, обрядів. В остатні роки життя Ярослав Бодак писав художню прозу, медже інчима повіст на основі нелегких житьових стежок лемків по другій війні світовій, власних пережить і досвідчиня.

17 лютого 2016 р. Ярослав Бодак одишов до кращого світа. Висловлюємо щире співчуття рідним і близьким. Віримо, же наукова і творча спадщина видатного Лемка буде непохитном канвом для не єдного лемківського покоління, а його справа досліджиня музичного фольклору лемків буде мати гідних наступців.

Вікторія Гойсак

Вічная пам'ят Синам Лемківщини!

Редакція часопису **Ватра**
Головна управа Об'єднання лемків

Миронові Кертичаку
в 10-у річницю смерті

Думки слідами Твоїми, слідами йду
Пригадати той час, коли Ти з нами був
Все десь відійшло, все в мене помарніло
Вечірня тишина, свічки полум'я
Кладе мою тінь на стіні
Споминаю Тебе, Мироне, сльозами

Якби в ніч життя увійшов
І на берегу скелистим ріки
Під деревом присів
Думкою листя дотикаю
Тисячі зірок пливуть рікою
Шукаю Тебе в далині
Все завмирає і не дихає
Сльозою очі старечі замикає

Туман другий берег ріки вкриває
А може за ним пливе сонна музика
І порожнечу по Тобі замикає
Дерева шелестять жалібно
А й ріка шепоче нестерпно
А потім якби тишина настає
Думка про Тебе постійно не устає

Листя з дерева крадькома падає
З-за хмари вийшло місяця лице бліде
Широкою чорною шатою
Ніч гори прикрила
Тільки тисячі зірок розсвітила
Розпалюю в голові вогнище
Не забуду про Тебе

Пам'ять дверей не докриває
Пам'ять про Тебе, Мироне
Сльозавим жалем стогне...

Олександр Маслей

інгбо за лем-часом
(з циклу Лемківська хроніка)

грудень

10.12. Пустомити. До кращого світа одишов радочинян Андрій Барна, організатор лемківського Районного товариства в Пустомитах на Львівщині. Все зо своїма краями присутній на Ждинській ватрі, по рідній землі з пошани ходив босоніж.

31.12. Освенцім. В Центрі культури міста проходив вернісаж праць XV Лемківського Єрусалима під заголовком «Автопортрет потрійний».

1596-2016 – мият 420 років підписання Берестейської Унії - союзу Православ'я з Римом од розламу з 1054 рока. В 1946 році під наглядом органів НКВД Берестейську Унію скасував Львівський псевдособор, Українську Греко-Католицьку церкву підпорядкували московському патріархові. Церква вповни одродилася з незалежном Україном. Гнески числит більше 5 млн. вірних в цілим світі. Для єдних унія є символом єдності Церкви, для інших проявом латинізації.

1856-1916 – 160 років тому гродився, а 100 років тому гмер письменник, поет, публіцист, перекладач, вчений, громадський і політичний діяч доктор філософії Іван Франко.

Рік шкільний 2015/2016. **Лігниця.** Загальноосвітній ліцей реалізує проект Зустріч з етнічними українськими регіонами – в тім шкільним році то Лемківщина.

січень

08-09.01. Лемківщина Північна и Південна. Краківський гурток ОЛ організував дводневу коляду по обох сторонах Карпат: г Лоси, Білянці, Новици и Бехерові. Фільм доступний на www.youtube.com під заголовком «Лемківська коляда в Бехерові».

16.01. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича організував шторічний вечір коляд. Під час вечірнього концерту виступили: церковний хор Хресто-воздвиженьської греко-католицької церкви в Кракові «Джерело» під керівництвом Олександри Михайленко и молодіжний вокальний ансамбль з Устя Горлицького «Роса» під керівництвом Анни Дильонг.

17.01. Криниця. Місцевий гурток ОЛ організував регіональні лемківські вечірки. Дитячо-молодіжний фольклорний колектив «Лемківський перстеник» з Гладишова представив реконструкцію автентичних вечіркових забав переплетених стародавніми апокрифічними колядами.

30.01. Горлиці. В будинку Староства повітового проходив ІХ. З'їзд Об'єднання лемків при участі 58 делегатів з понад 20 гуртків ОЛ. Новообрана Головна управа ОЛ обрала Штефана Клапика новим Головом організації.

31.01. Мокре. В рамках сусідньої співпраці междє лемками Західної (ОЛ) и Східної Лемківщини (ОУП) гістами циклічного інтеграційного вечера для діти и молоді під назвом «Зимови візерунки» били артисти гладишівського колективу «Лемківський перстеник», котри виступили з програмом автентичних лемківських вечірок.

лютий

04.03. Вроцлав. Воєвода Нижньосілезкий Павел Греняк и його уповноважена до справ нац- и етноменшин Юстина Матковска спіткалися з меншинами регіону. ОЛ представляв з-к голови ОЛ Адам Вев'юрка, котрий запросив Воєводу на Лемківську ватру в Ждини.

10.02. Варшава. Галерія «Рондо» організувала виставку писанок з засобів, м.ін. родини Келечавів з Вроцлава, Греко-католицької церкви в Вроцлаві, Ансамблю пісні и танцю «Ластівочка» з Пшемкова.

11.02. Перемишль. Діти и молодь з пунктів навчання української мови з лемківском говірком змагалися зо своїма однолітками з Перемишля и Любліна в «Вікторині-2016». На олімпіаді пріоритетними били теми творчости Івана Франка, спорту, козаччини и географії.

13.02. Горлиці. Делегація Союзу русинів-українців Сербії, яку очолив з-к голови Йоаким Грубеня спіткалася з новим головою ОЛ Ш.Клапиком в справі випрацювання плану співпраці на наступни роки.

17.02. Дрогобич. До кращого світа одишов вапеннян Ярослав Бодак – етномузиколог, композитор, дослідник лемківського фольклору.

28.02. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича в рамках «Спіткань з Лемківщином» організував зустріч з публіцистом Богданом Гуком на тему «Еліти Лемківщини по І Світовій війні и їх діла: Республіка Команецка а Республіка Фльориньска 1918-1920».

березень

07.03. Вроцлав. В рамках святкування Дня Жінок члени Вроцлавського гуртка ОЛ: Ю.Вишовска, М.Келечава, Л.Тилявска разом з представницями інчими меншин спіткалися з Нижньосілезким воєводом з провідном темом «Активніст жінок в національній и етнічній меншинах».

7-8.03. Закопане. В рамках проєкту «Карпати в'яжуть» член Президії ОЛ Ш.Гладик взяв участ в ІІІ Міжнародній пастерській конференції з провідном темом «Карпатски культурни краєвиди – спільна спадщина и природа».

14.03. Гожів. В Любуским музею ім. Яна Декерта одбилася вистава, яка підсумувала 44-ий Загальнопольський конкурс писанок ім.М.Ковальського, організуваний місцевим гуртком ОЛ.

16.03. Краків. Гурток ОЛ організував зустріч з публіцистом Богданом Гуком на тему «Еліти Лемківщини по І Світовій війні и їх діла: Республіка Команецка а Республіка Фльориньска 1918-1920».

18.03. Варшава. Член Президії ОЛ Е.Гойсак взяв участ в спітканю, зорганізуванім в Міністерстві внутрішніх справ и адміністрації за участі лідерів українських організацій, директорів освітніх осередків в Польщі и вчителі, присвяченим моніторингу стратегії розвитку української освіти в Польщі, підписаной міністрами МСВіА и Міністерства національної освіти в 2011 р.

18.03. Ригліце. Член Президії ОЛ Ш.Гладик взяв участ в Конференції з провідном темом «Місцевий потенціал а зрівноважений розвиток карпатського туризму», де представлено Стратегію розвитку туризму т.зв. Чудной країни лемків и погужан на роки 2015-2020.

19.03. Горлиці. Члени Головної управи ОЛ під час статутного засідання управи, м.ін. прийняли фінансовий звіт за 2015 рік, оббесідували стан підготовки до XXXIV Ждиньської ватри и Лемківських кермеши. Новостворени робочи секції приступили до опрацювання стратегії розвитку організації в площині комунікації, співпраці з інчими організаціями, освіти и історії.

20.03. Горлиці. Центр культури ім. Б. І. Антонича в рамках «Спіткань з Лемківщином» організував варштати точиня лжиц під заглавком «Аж до Дунаю тріски падають, кед з новичанами лжиці стругають». При нагоді діти прикрасили лжиці барвами своей дитячої фантазії.

30.03. Лігниця. В Міській Бібліотеці проходила виставка малярських праць Владислава Ревака.

(мг)

Меншинни активістки спіткалися з Воєводою Нижньосілезким

Ватра LEM.ww - вартат заздрити, послухати...

22 - 24. 07. 2016

Центр культури ім. Б.-І. Антонича в Горлицях:
концерти, виставки, прелекції, презентації;
Бібліотека ім. Василя, Теофіля и Олександра Куриллів,
кімната присвячена Б.-І. Антоничу
www.facebook.com/CKAntonycz

Свято лемківської культури "Лемківська ватра"
Ждиня, 22-24 липня 2016 р.
www.watradynia.pl; www.lemkounion.republika.pl

Лемківська освітня фундація ім. І. Криницького
www.lemkoeducationfound.republika.pl

Радіо „Скрина” Передачі: четвер 19:05 - 20:00
skrynja@radio.rzeszow.pl

www.radio.rzeszow.pl/media-box

„Лемківська сторінка” www.nasze-slowo.pl

Радіо „Радіо лемко” www.radio-lemko.pl

„Лемколянд” www.lemkoland.com

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 4 у Лігниці
ім. Б.І. Антонича - www.zso4legnica.pl

Комплекс загальноосвітніх шкіл № 2 у Перемишлі
ім. М. Шашкевича - www.szazsk.edu.pl

Світова федерація українських-лемківських
об'єднань www.sfulo.com

Подяка

Пожертви на статутну діяльність ОЛ
(в тім часопис **Ватра**):

о. др Мирон Михайлишин, Ряшів – 100,-
Василь Гаргай, США - 403 зл.

Сердечно дякуємо. Спаси Боже!

Охочим допомогти нам
подаємо наш банківський рахунок:
BANK PEKAO SA

83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Редакція **Ватри** Головна управа ОЛ

Передплата „Ватри”

Ціна одного примірника 3 зл. + 1,75 зл. поштової оплати в Польщі.

Річна передплата 4 x 3 зл. + 7,00 зл. (кошти пересилки) = **19,00 зл.**

Від закордонної пересилки однієї „Ватри” постова оплата - **13 зл.**

Річна закордонна передплата 4 x 3 зл. + 52,00 зл. (кошти пересилки) = **64,00 зл.**

Передплату замовляти за адресою Редакції. Вплати просимо пересилати на банківський рахунок:

Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków

BANK PEKAO SA: nr konta 83-1240-5110-1111-0000-5207-8745

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Вудає / Wydaje **ZJEDNOCZENIE ŁEMKÓW**
Zarząd Główny
ul. Jagielly 2, 38-300 Gorlice; tel./fax 18 35 32 906
www.lemkounion.republika.pl; lemkounion@poczta.onet.pl

„Ватра” яр 2016 2(93)

Редагує колегія

❖ Вікторія ГОЙСАК головний редактор ❖ дизайн Еміль ГОЙСАК ❖
❖ Адам ВЄВ'ЮРКА редактор на Західні Землі e-mail: adamwiew@wp.pl ❖
❖ Штефан КЛАПИК, Наталія ГЛАДИК, Василь ШЛЯНТА, Катерина КОВАЛЬСКА ❖

Технічне оформлення

FHU „LEBO” Gorlice; Drukarnia „Kwadrat” Nowy Sącz

Adres Redakcji

ul. Dworzysko 5, 38-300 Gorlice, e-mail: redakcja.watra@interia.pl

Redakcja zastrzega sobie prawo skrótów oraz korektę językową nadesłanych tekstów.
Redakcja nie odpowiada za treść materiałów pozaredakcyjnych, nie zawsze zgodnych z jej poglądami.

Міля і Марія на своїм блогу <http://makelifelemko.blogspot.com> пропонують нам смачну кухню і все оригінальну моду

Блог. www

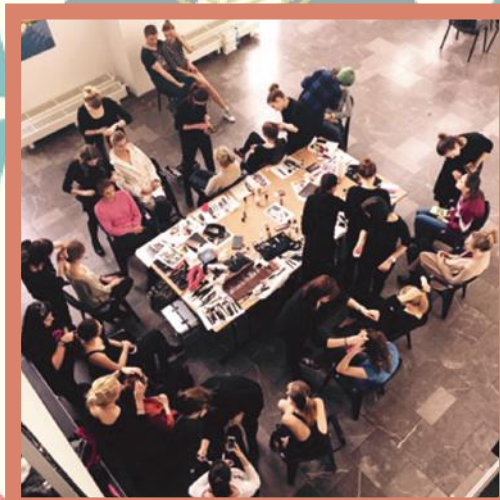
Тиждень тому проходив Junk Fashion Show, перший показ, в котрим брала-м участь.

Якщо учні першого року школи проектування, рихтували-змі на нього креації з паперя.

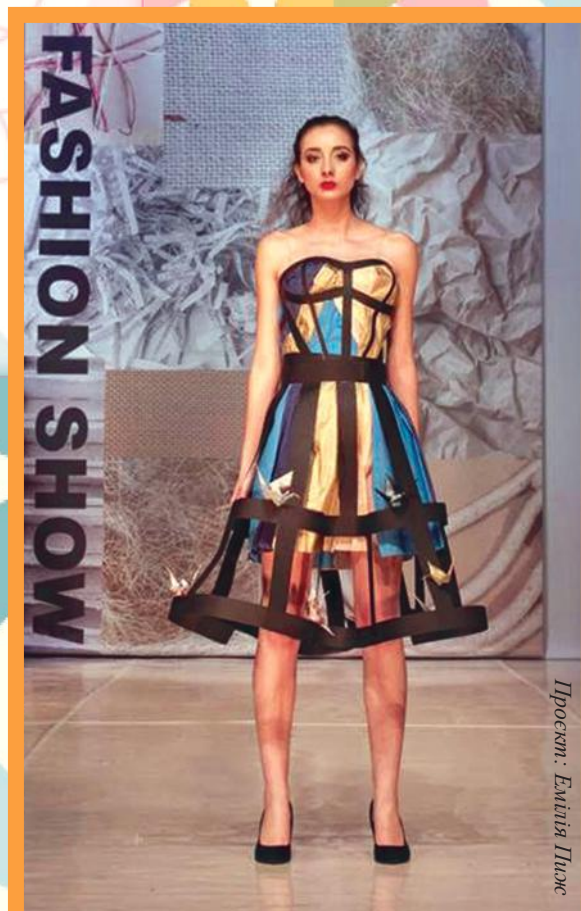
Оскільки під час примірок атмосфера була весела, то чим ближче показу, тим робилася густіша...

За кулісами нерви сягали повали.

Кожний бігав, робив остатні поправки і молився, жеби паперови чуда не роздерлися на модельках :)

Перший показ
Перший показ
Перший показ

Плесканка

(страва до Великоднього столу)

Взяти 2 колічка домашнього сиру, з великими грудками. Загорнути го в чисту газу (2 верстви) і лишити на ніч в студеному місці під тягаром (пресом), жеби стекла непотрібна жентиця. Рано сир треба вложити в миску, додати півкостки (півпачки) масла, кус посолити. Можна додати меленого чорного або червоного поприю, кмін або буд-яку пахнячу приправу, яку любите.

Вшитко докладні подзямити товчком до компері, аж утвориться однорідна паста.

Вміст миски поділити на 3-4 частини, зробити кульочки. Кожну кульочку поставити на чистий ручник з даким вибитим узором, орнаментом, можна лем з вибитом клітинком (кратком) і притиснути сир, жеби утворився круг. Осторожні поправити краї ручником, наверх поставити танір, обернений догори дном. Притримуючи сир ручником, перевернути танір на стіл так, жеби сир нашовся в таніри, а його поверхня мала орнамент ручника.

Одділити 3 жовтки од білків, додати сіль і попер, вшитко збити видельцьом і омастити поверхню сиру. Поставити сир коло залученого пекарника, жеби яйце ся встило і утворилася скірочка. За 1-2 год. плесканка готова.

Джерело:
В.П. Андрійшин, Лемківська кухня.

Пам'ятник композитору о. Михайлу Вербицькому,

урочисто одслонений во Львові в грудні 2015 р. в двохсотліття з дня народження автора гімну України, який походив з священничої родини з пограниччя Лемківщини і Надсяня. Автори пам'ятника: лемківські скульптори Володимир і Андрій Сухорески з о. Львова.

